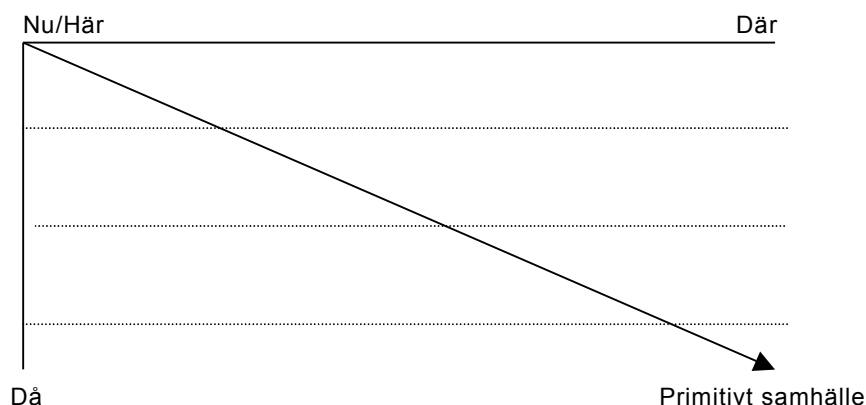


Förnekande av samtidighet

Man brukar säga att moderniteten innebär att ”allt fast och beständigt förflyktigas”. Hur upplever man då att man hela tiden är stadd i förändring? Jo, en grundläggande förutsättning är att uppleva att andra står stilla. Vi lämnar inte bara historien bakom oss, utan hela övriga världen.

Inneboende i upplevelsen av den egna förändringsbenägenheten och behovet att alltid vara moder, samtida, finns ett förnekande av andras samtidighet. Förnekandet av samtidighet återfinns i alla sammanhang som berättar om de andra, annorlunda människor som bor utanför vår moderna värld och tid. Mot slutet av 1700-talet förvandlades geografiska gränser allt mer till kronologiska sådana. Man kan kalla förnekandet av samtidighet för en av den koloniala och imperialistiska expansionens främsta sätt att möta världen. Man frågade sig inte längre huruvida vildarna var mänskliga, utan hur långt tillbaks i historien de befann sig. Användandet av termer som primitiv, vild, traditionell, tredje världen och liknande betyder inte, som det kan verka, att det är detta som studeras. Det är framförallt tidsliga begrepp, det är *kategorier* i det västerländska tänkandet snarare än ord som beskriver objekt för det.

Modernitetens förnekande av de omodernas samtidighet kan uttryckas med hjälp av följande figur.



Historikern Michael Adas har argumenterat för att den viktigaste västerländska måttstocken för (icke)samtidighet allt sedan upplysningens sekularisering varit det observerade samhällets tekniska och vetenskapliga nivå. De samhällen där teknik och vetenskap spelar en liten roll har kallats primitiva. Under de första seklerna av västerländskt ’världsupptäckande’ var det alltjämt religionen som européerna menade skilde ut dem från de vildar de mötte. Men under 1600-talet kom allt fler resenärer och skrivbordsantropologer att istället fokusera på teknisk och vetenskaplig ’utveckling’ hos de beskrivna. Under 1700- och 1800-talen var detta den absolut viktigaste och mest grundläggande måttstocken för att bestämma samhällets utvecklingsgrad i förhållande till Europa och det egna samhället.

Förnekandet av samtidighet kan alltså ses som en mer djupgående uppdelning av människor än till exempel rasism. Rastänkandet är bara en av de teorier som varit populära för att förklara varför andra människor inte är samtida.